

Talent voor verantwoordelijkheid

Het CDA lijkt een beetje op Philips voor de operatie Centurion: het ligt niet aan ons maar aan de anderen. Dr. Theo Camps vindt dat de tijd is aangebroken om deze lange klaagzang om te zetten in een zoektocht naar talent dat de trots binnen de partij weet terug te brengen.

We hebben als partij het tij niet kunnen keren. De nederlaag van vier jaar geleden is nog eens dunnetjes overgedaan. Direct na de verkiezingen hebben partijenoten elkaar bemoedigend toegesproken. Troostende woorden in de richting van de degenen die vitale en beeldbepalende plaatsen in het CDA innemen. Het gedrag lijkt een beetje op dat van Philips, voordat de operatie Centurion in beeld was. Wanneer de kwartaalcijfers tegenvielen vanwege dalende verkopen dan werd er al snel gesproken over een 'kopersstaking'. Kopersstaking? Een wonderlijk woord in het vocabulaire van een multinationale onderneming. Men sprak niet over de kwaliteit van de onderneming, of de producten, of het bedrijfsbeleid. Nee, men sprak over een kopersstaking. Alsof er een wereldwijd consumentencomplot tegen het weerloze Philips was georganiseerd.

Binnen de partijtop lijkt zich een gedrag ontwikkeld te hebben dat verwantschap vertoont met het vroegere Philipsgeklag:

We krijgen niet de kans om mee te doen in het politieke spel; Jaap mag niet echt meedoen en wanneer hij wel meedoet dan maken ze hem belachelijk.

We hebben niet de kans gekregen om echte inhoudelijke discussies aan te gaan.

We hebben een goed verkiezingsprogramma, maar de kiezers willen het niet lezen en niet horen.

Plotseling zijn er Tweede Kamerverkiezingen terwijl wij er nog niet klaar voor zijn.

Paars 1 heeft de maatschappelijke normen en waarden zodanig beïnvloed dat wij niet meer goed begrepen worden.

Kok heeft zo goed naar Lubbers gekeken dat het wel lijkt alsof we onze eigen premier aan het bevechten zijn. Kok zet het premierschap in ten be-

Dr. Th. W.A. Camps

hoeve van de campagne van de PvdA. Bolkestein weigert te discussiëren met ons en daar komt hij ook nog mee weg. Andere partijen claimen onze thema's (normen, waarden, gezin, ethiek) en ze worden niet eens van politieke diefstal beschuldigd.

Alles wat Jaap zegt wordt verkeerd uitgelegd door de andere partijen.

Onze fractie uit de vorige periode heeft niet de kans gekregen om goed uit de verf te komen (als we nog twee jaar langer hadden gehad, dan hadden we het oppositievoeren echt onder de knie gehad).

Waar blijft zelfkritiek

Wanneer je deze litanie leest dan komt het beeld van een gezelschap met een

overmaat aan zelfbeklag en een ondermaat aan zelfkritiek naar voren. Een partij die niet genoeg in zichzelf gelooft.

Ik wil met trots kunnen kijken naar degenen die mij vertegenwoordigen in Den Haag. Ik wil als

CDA-lid het gevoel hebben dat mijn partij een stevige rol speelt. Geklaag over anderen levert in ieder geval niet dat gevoel op.

De rij met aandachtspunten bevat geen verklaring voor de nederlaag van het CDA. Het zijn teksten die je in kleine kring kunt gebruiken om stoom af te blazen of om elkaar moed in te spreken. Verklaringen bevatten ze niet, er wordt geen analyse gepleegd, er wordt niet naar oorzaken gezocht en er wordt al helemaal geen poging gewaagd om tot een toekomstgerichte aanpak te komen.

Een van de belangrijke achterliggende vraagpunten daarbij is het leiderschap

van de partij. Een vraagpunt dat ook onderhuids in de campagne steeds een rol heeft gespeeld. Door de wisselingen in het leiderschap van de fractie in de vorige periode zijn er verschillende balansen verschoven.

De balans tussen de partijvoorzitter en de fractievoorzitter is in de vorige periode verschoven in de richting van de partijvoorzitter. Ik acht dat met het oog op de inhoudelijke koersbepaling van de partij een slechte ontwikkeling. In een oppositieperiode moet de inhoudelijke koersbepaling maximaal vanuit de fractie worden gedragen. Daar liggen de mogelijkheden voor geprofileerde stellingnamen. Natuurlijk vormt voor de fractie het partijprogramma daarbij de basis. De partijvoorzitter is er in

**Ik wil met trots
kunnen kijken naar
degenen die mij
vertegenwoordigen
in Den Haag.**

mijn beeld voor 'de ledenlijst' en processen die direct met een soepel lopende partijorganisatie te maken hebben. Een *fulltime* partijvoorzitter, in een periode met een verschoven machtsbalans is niet bevorderlijk voor een eenduidige inhoudelijke profilering.

Het terugtreden van Hans Helgers biedt ruimte om weer tot de gewenste eenduidigheid te komen.

Een tweede verschoven balans heeft betrekking op de nieuwe fractievoorzitter en zijn verhouding tot zijn collega-fractievoorzitters in het parlement. Jaap de Hoop Scheffer is in een zeer moeilijke periode aangetreden. Daarbij is het voor hem moeilijk gebleken om politiek gezag te verwerven. Deze combinatie van periode en aanpak levert tot nu toe een onvoldoende overtuigende positie op van het CDA in het parlementaire debat. De start het tweede kabinet-Kok heeft laten zien dat het par-

lement meer ruimte voor debat zal verkrijgen. Dit is een gelukkige ontwikkeling die overigens een nog zwaarder beroep zal doen op het parlementaire functioneren van de fractievoorzitter. Kansen krijgen is één, kansen verzilveren is twee.

Lijsttrekker/fractievoorzitter en de partij

Een derde balans heeft te maken met de relatie tussen de lijsttrekker/fractievoorzitter en de partij. Die relatie is er in feite niet in de vereiste vorm. De onuitgesproken binding ontbreekt. Wanneer het over dit onderwerp gaat, dan staan er meteen personen klaar om een vergelijking te trekken met de start van Bolkestein en de relatie van Bolkestein tot zijn partij. Bemoedigend wordt

vervolgens gezegd: "Zie je wel, het kan nog goed komen, kijk maar naar Bolkestein." Deze vergelijking snijdt echter geen hout. Los van de onvergelykbaarheid van de situaties is er één wezenlijk verschil. Bolkestein deed moeite om de warmte van zijn partij te verwerven, hij deed moeite om gezag te verwerven. Hij goochelde met opportunistisch intellectueelisme, hij zocht (en vond) thema's die opposanten dwingen tot reactief gedrag en hij liet zich niet leiden door zijn adviseurs maar gebruikte hen maximaal. Kortom, de vergelijking deugt niet en zij vormt geen bron van troostrijke gedachten. Het gaat bij politiek leiderschap om de kwaliteit van een unieke één-op-één-relatie: de leider en de partij, de binding die daartussen bestaat. Wanneer de binding sterk en goed is, dan kan de partij hoos zijn op de leider zonder dat de band geweld wordt aangedaan. Dan kunnen thema's op scherp gezet worden. Binnen

het CDA ontbreekt die band op dit moment. Ik denk ook niet dat die in de huidige één-op-één-relatie ontwikkeld kan worden. Dat is geen veroordeling maar een constatering op grond van de waargenomen verhoudingen.

Naast deze verschoven balansen treden ook problemen op bij de consequente vertaling van het inhoudelijke gedachtegoed. Het partijprogramma zit inhoudelijk stevig in elkaar maar vervolgens is een aansprekende vertaling naar concrete onderwerpen achterwege gebleven. Sterker nog, er is ingezet op 'sweeping statements in de media' die voor een

**Kansen krijgen is
één, kansen
verzilveren is twee.**

deel de plank missloegen. Van 'Waar was je Wim?' tot het stevig aanpakken van zeer jeugdige bajesklanten. Een 'kopersstaking'?

CDA-ideeën over normen en waarden in de samenleving en ideeën over het gezin zijn overgenomen door andere partijen. Op dat overnemen is krampachtig gereageerd. Er is onvoldoende zelfbewust omgegaan met die verschoven inhoudelijke standpunten van andere partijen. Je kunt wel wijzen op al dan niet vermeende inconsistenties in de inhoudelijke standpuntbepaling van andere partijen, maar dat leidt nog niet tot een versterking van je eigen stellingnamen. Sterker nog, er is onvoldoende duidelijk gemaakt dat deze verschuivingen onder andere teweeggebracht zijn door de invloed van het CDA. Dit is een uiting van onvoldoende zelfbewustzijn in de partijleiding, er bestaat blijkbaar geen manier om tot deze vertaalslag te komen.

Geen reden voor treurigheid

De partij heeft zichzelf, vier jaar na 1994, nog onvoldoende hervonden. Is

er alleen maar sprake van treurigheid? Geenszins. Een van de meest veelbelovende veranderingen is de samenstelling van de Tweede Kamerfractie. Na een periode van ritueel afscheidsgeloei door enkele oudgedienden begint het nieuwe gezelschap in beeld te komen. Naar mijn overtuiging is er voldoende politiek talent tot de fractie toegetreden om tot de ontwikkeling van nieuw leiderschap te komen. Want van die nieuwkomers en een beperkt deel van de blijvers in de fractie zullen de nieuwe impulsen moeten komen. Ik kom niet tot deze redenering op grond van het idee dat al het vroegere weggevaagd dient te worden. Het gaat niet om een blind geloof in 'de nieuwelingen op de lijst'. Het gaat erom dat CDA-ers met gevoelens van herkenning, binding en trots hun politieke leiders aan het werk zien. Het gaat erom dat algemeen partijgevoel, categoriaal partijgevoel en re-

**Een van de meest
veelbelovende
veranderingen is de
samenstelling van de
Tweede
Kamerfractie.**

gionaal partijgevoel hand in hand gaan. De fractie zal ruimte moeten geven aan individuen met groot politiek talent. De fractieleiding heeft een belangrijke taak in het lanceren van die talenten. Een dergelijke houding vergt bijzon-

dere aandacht van de fractieleiding. Niet het eigen scoren, maar het in stelling brengen van degenen die het over vier jaar 'moeten doen' is daarbij belangrijk. Het maakt niet uit of dit politieke talent 25 jaar of 35 jaar is, leeftijd is niet belangrijk, authenticiteit en talent zijn

de sleutelwoorden. Herkenning, binding en trots zijn de gevoelens die opgeroepen moeten worden. Door die gevoelens wordt het voortbestaan van een politieke beweging bepaald. ◀

Dr. Th. W.A. Camps, is directeur van Rijnconsult b.v., een organisatie adviesbureau.

Rectificatie

In het colofon in het zomernummer van Christen Democratische Verkenningen zijn een aantal storende fouten geslopen.

Als redactielid stond vermeld drs. W.J. Deetman. Hij is echter geen lid meer van de redactie. Niet vermeld in het colofon stonden de redactieleden: dr. A. Klink en J.W.P. Wits.